

Parti Csaba-Pethő László

A TANÁCSELNÖK

beszélgetés Buzás Sándorral

– *Kérjük, bevezetőül mondjon valamit családi-szülei háttéréről, iskoláiról!*

– 1935. október 24-én születtem Törökszentmiklóson. Nem a városban, tanyán éltünk. Szenttamásnak neveztek valamikor azt a részt, az Almásy grófok birtoka volt. Apai nagyapámék tanyáján laktunk szüleimmel és két testvéremmel. Szegény, paraszti családnak számítottunk, hiszen a három hold föld mellett édesapámék napszamos munkát végeztek. Amikor felcseperedtem és kapát lehetett adni a kezembe, akkor szüleimmel együtt részt

vettem a munkákban. Szüniidőben a család két tehenét gondoztam, legeltettem őket és vigyáztam rájuk. Azt mondhatom, hogy nekem nagyon jó gyermekkorom volt, hiszen megtanultam a természetet becsülni és szeretni.

– *Milyen emlékei maradtak az iskoláról?*

– A Pozderka-halmi iskola négy kilométerre volt a házunktól. Talán hihetetlenül hangzik, de mi például tizennégy éves korunkig nem viseltünk hosszúnadrágot, télen is rövidnadrágban és harisnyában jártunk. A Klebelsberg Kunó időszakában megépített iskolához, az akkori gyakorlatnak megfelelően, három hold föld is tartozott, és ezt a földet mi a tanulók gondoztuk. A termények bevétele pedig hozzájárult az iskola fenntartásához. A miénk osztatlan iskola volt, az alsó és a felső tagozatban egy-egy pedagógus látta el a munkát. Tanulmányi eredményem változó volt, időnként közepes, máskor kitűnő tanuló voltam. Eredményem a munkában való részvételtől is függött mert felső tagozatos koromban szüleim már májusban kivettek az iskolából, mert segítenem kellett nekik.

– *Fel sem merült a továbbtanulás?*

– Dehogynem. 1950-ben kezdtem el tanulmányaimat a törökszentmiklósi Bercsényi Miklós Gimnáziumban. Tulajdonképpen ekkor költöztem a tanyáról a városba, az anyai nagyszülőkhöz kerültem. Onnan jártam iskolába, ahol 1954-ben érettségiztem.

– *Gimnazistaként kezdett el futballozni, sőt ennek később is jelentősége volt életében.*

– Már a tanyán is szenvedélyesen kergettük a szörlabdát, A városba kerülve a gimnázium csapatának tagja lettem, majd a törökszentmiklósi Fáklyában folytattam. A Fáklya pedagógus csapat volt, 1958/59-ben megnyerte a megyei bajnokságot és feljutott az NB III-ba. Nekem ez nagyon sokat jelentett, mert megismertem a város hasonló korú fiataljait, másrészt engem is megismertek.

– *Milyen egyéb indíttatásokat adott a gimnázium?*

– Reáltagozatos osztályba jártam, leginkább a biológia, a földrajz és a történelem érdekelt. Mivel a mezőgazdaságban volt a legtöbb tapasztalatom, így az agrártudományi egyetemre jelentkeztem. Oda viszont nem vettek fel. Második helyen a tiszti iskolát jelöltem. Vonzónak találtam, mert az egyik rokonunk vadászpilóta volt. Tulajdonképpen én is oda szerettem volna menni, de az egészségügyi vizsgálatnál nem találtak alkalmasnak. Maradt a Ságvári Endre Hadtáptiszti Iskola, ahová fel is vettek, 1954-től 1956-ig ott tanultam.

– *Hol volt ez az iskola? – Szolnokon vagy Pesten?*

– Budapesten volt a Hungária körúton, az MTK pályával szemben. Akkor ugyan az MTK a Vörös Lobogó nevet viselte.

– *Feltételezzük, hogy a pálya közelsége miatt is gyakran kijárt a meccsre.*

– Persze, hogy kimentem. Akkor jó csapata volt az országnak, híres csapata, a Puskás-féle nagy csapat. A híres angol-magyar visszavágóját, a 7:1-et a Népstadionban nézhettem meg. Az iskolában folyamatosan szerveztek kulturális programokat, szinte valamennyi színházba eljutottam. Azt hiszem, más körülmények között nehezen tudtam volna ezt megtenni.

– *Kik és milyen származásúak voltak az évfolyamtársai?*

– Növendékek voltunk, s az ország különböző részeiből érkeztünk. Huszonkét fős szakaszunk háromnegyede falun vagy kisvárosban született, négyen voltak budapestiek. A többség paraszti vagy munkásszármazású volt.

– *1956 és forradalma izgalmas terület, szinte kikerülhetetlen, hogy erről ne beszéljünk. Hol élte meg az októberi napokat?*

– Pesten. Mi kint voltunk Rajk László és más elítéltek temetésén, akiket koncepciók perek alapján ítélték el. Egyenruhában voltunk, civil ruhánk idehaza volt. A búcsúztató beszédek mindnyájunkat megdöbbentettek, hiszen szembesültünk azzal, hogy ezeket az embereket nem az elkövetett bűnök, hanem egy koncepció miatt ítélték halálra.

23-án a rádió mellett kuporogva hallottuk azt, amikor a Rádiónál elkezdtek lövöldözni, és azt is, amikor a Sztálin-szobrot ledöntötték és szétverték. Láttuk a Lenin körúton a könyvüzlet előtti könyvégetést, másutt fölakasztott és meggyalázott emberek szörnyű látványával szembesültünk.

– *Mi történt eközben a laktanyájukban? – Felvetődött a tiszti iskolások bevetése?*

– Bizonytalanság volt. A parancsnokok nagy része, közte a mi szakaszparancsnokunk, a forradalmárok mellé állt. Így egyúttal szerencsénk volt, mert nem vezényelt ki bennünket a forradalmárok ellen. Egy-két alkalommal járőröztünk, de nem kellett sehol sem beavatkoznunk.

Később, november 4-én, a szovjetek harckocsikkal körbefogták a laktanyánkat, s ettől kezdve se ki, se be nem mehettünk. A következő napok nehezen múltó tétlensége és tanácstalansága után november 16-án egy hónap szabadságra engedtek bennünket.

A sors különös játéka, hogy ekkor jártam először Jászberényben és a Szent Vendel szobor melletti hídnál felállított géppuskafészek máig élő emlékem... Különben az a hír járta, hogy a szolnoki hidat fölrobbantották, így tanácsos volt erre kerülnünk.

– *Novemberben és decemberben még sokféle utóregze volt a forradalomnak. Önnel mi történt?*

– December tizenhatodikán, szabadságunk leteltével, visszamentünk. Megkérdezték: akarunk-e továbbra is a hadsereg állományában maradni? Egy orosházi és egy tiszagyendai társammal egyetemben a leszerelést választottuk. Azért kértük ezt a megoldást, mert a tiszti iskolai szolgálatunkat beszámították katonaidönkbe, és tanulmányaink folytatása is bizonytalanná vált..

– *Miben reménykedett? – A zavaros helyzet mellett munkát sem volt könnyű találni abban az időben.*

– Borzasztóan nehéz volt munkát találni. Szerencsémre a futballista társaim segítettek, így kerültem először szerződéssel a Járási Tanács pénzügyi, majd mezőgazdasági osztályára. 1959-ig a hivatalban dolgoztam, utóbb pedig Kisújszállásra kerültem, ahol a Sallai-telepi, részben osztott, tanyai iskolában kezdtem tanítani.

– *Képesítés nélkül tanított?*

– Igen, s újra Jászberénybe kerültem. A Képzőben minimális pedagógiai felkészítést kaptunk, Tóth Gyula tanár úrtól módszertani és lélektani előadásokat hallgattunk az egy-kéthónapos előkészítés során. A zárdában, a későbbi Gyetvai János Általános Iskolában laktunk, a gyakorlati tanításaimat a Kossuth úti iskolában tartottam.

– *Meddig tanított tanyán, hogy alakult további sorsa?*

– Egy évig, mert onnan a megyei művelődésügyi osztály áthelyezett Tiszatenyőre. Ebben megint szerepet kapott a futball, mert innen jobban és egyszerűbben tudtam járni az edzésekre. Mindeközben megkezdtem tanulmányaimat a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola biológia-földrajz szakán, ahol 1964-ben végeztem. A diploma megszerzése előtt azonban újra visszakérültem gazdasági felügyelői munkakörbe a Járási Tanácshoz.

– *Innen az elnöki pozíció betöltéséig fokozatosan felfelé ível a hivatali karrier.*

– Nem sokkal később a művelődési osztály vezetője lettem. Tizenkét település oktatásának és művelődésének irányítása, felügyelete tartozott a feladatkörömbe. A segítségnyújtásra helyeztük a hangsúlyt, hiszen minden községnek megvolt a helyi igazgatása, s mi tulajdonképpen őket segítettük és ellenőriztük. Kijártunk az

iskolákhoz, hozzánk tartozott a szakfelügyelet az irányítása, látogatási programjának kialakítása.

– *Mi volt a folyamatos előrehaladás mögött? Miért éppen Ön lépett elő elnökké?*

– Visszagondolván, talán azért esett rám a választás, mert volt főiskolai végzettségem. A többi osztályvezető többsége alacsonyabb végzettséggel rendelkezett. Talán szerénytelenségnek tűnik, de pedagógusi múlttal jobb kapcsolatot tudtam kiépíteni a kollégáimmal, a helyi tanácsi vezetőkkel.

– *Számított-e valamit az előrelépésben a párttagság?*

– A kezdetekben kevésbé, 1960-ban léptem be a pártba. Osztályvezető vagy elnök viszont enélkül aligha lehettem volna

– *Hogyan lett a Járási Tanács elnöke?*

– A megyei tanács elnöke engem jelölt erre a pozícióra.

– *Megüresedett az állás, nyugdíjba ment az elődje vagy netalán más történt?*

– Az elődömet áthelyezték a járási pártbizottságra.

– *Őt kiemelték, vagy felfelé buktatták?*

– A hatalom szempontjából mindenképpen előrelépést jelentett számára, hiszen ugye akkor a párt volt a legfőbb hatalmi szerv.

– *Milyen elvárások voltak akkoriban? Sokat beszéltek, pletykáltak a korrupcióval való érintettségéről vagy erkölcsi botlásról. Ha valakiről azért kiderült, hogy túlzottan nagy ajándékot fogad el, megvesztegethető, akkor vele mi történt?*

– Biztos volt ilyen, hogy például termelőszövetkezetektől vagy az üzemektől vittek be a vezetőknek valami ajándékot. Ilyen előfordulhatott, bár ezek nem nagyon kerültek napvilágra.

– *A tanácsok esetében, az államigazgatásban is előfordult hasonló. Példaként említeném egyik elődödjét, akit éppenséggel Karcagról hoztak ide. Őt a jászberényi járási hivatalnál „bújtatták”. Karcagi tanácselnöksége után itt dolgozott egy darabig, a mendemonda szerint ott azért váltották le, mert egy takarítónövel szűrte össze a levet. Jászberényben később viszont már őt indították el, és választották meg tanácselnöknek. Önnek erről mi a véleménye?*

– A konkrét esetet nem ismerem, de nem kizárt, hogy megtörtént. De ha már felmerült, én azért kerültem ide a szolnoki Pedagógus-továbbképző Intézettől, mert az elődöm, Kárpáti József bizonyára valami olyat csinált, amiért felmentették tanácselnöki funkciójából.

– *Erről is sokféle mendemonda kerengett a városban. Ön mit tud róla?*

– Nekem nem mondták meg.

– *Értjük, de csak eljutottak hírek Önhöz.*

– Arról hallottam, hogy elődöm, aki hűtőgépgyári párttitkárból lett tanácselnök, nem tudott megfelelő kapcsolatot kialakítani Gorjanc Ignác vezérigazgatóval. Megromlott a kapcsolat közöttük.

– *Javasoljuk, hogy maradjunk még a korábban történeteknél. Érdekelne bennünket, hogy hogyan, milyen életfeltételek közepette élt egy felelős, befolyásos vezető?*

– Osztályvezetőként hiába kértem, nem kaptam állami lakást. A feleségemmel megismerkedve, még menyasszony-völegényként, összetettük kis keresetünket és befizettünk egy négylakásos OTP-társasházba. 1964-ben nősültem meg, és amíg a társasház el nem készült, addig albérlésben laktunk. Amikor beköltöztünk egy heverő volt az összes bútorunk. 1965-ben megszületett az első fiunk kis ágyával bővült a lakás felszereltsége.

– *Mikor lett először saját autójuk?*

– A hetvenes évek elején vettünk egy Trabantot. .

– *Ha a hivatalból ment vidékre, akkor igényelni kellett a tanácsi autót?*

– Igen. Akkor a városnak és a járásnak egy gépkocsija volt. Azzal jártak ki a járási tanács vezetői a községekbe. Amíg előadóként dolgoztam addig kerékpárral jártam, autóhoz csak osztályvezetőként vagy elnökként jutottam.

– *Mire elérte az elnöki funkciót, addigra elkezdődött a járási tanácsok hivatali szervezése, majd teljes leépítése.*

– Lényegében ez történt. A helyi tanácsok egyre önállóbbak lettek. Személy szerint magam egy évig voltam járási tanácselnök, majd a Járási Hivatal elnöke lettem. 1973-ban elküldtek a Politikai Főiskolára, amelyet 1976-ban fejeztem be propagandista tanár szakon. Amikor visszajöttem, akkor Kunszentmártonba akartak helyezni az ottani járási hivatalhoz, de a családom ellenállt, és a megyei pedagógus-továbbképző Intézet igazgatója lettem.

– *A Politikai Főiskola akkoriban a hazai káderképzés központjának számított. Milyen rendszerben folyt az oktatás? Kik kerültek oda, kik voltak az évfolyamtársai?*

– A hallgatók már korábban is különböző vezető beosztásokban dolgoztak. Többen jöttek az állami igazgatás területéről, mások bíróságokról, ügyészségekről, párt vagy KISZ-bizottságokról, üzemekből. Évfolyamtársaim közül néhányan újságíróként dolgoztak, akadt, aki a Magyar Rádiónál, más megyei lapoknál tevékenykedett főszerkesztőként vagy rovatvezetőként. Többen töltöttek be tanszékvezetői funkciót a Marxizmus-leninizmus Esti Egyetemek megyei Oktatási Igazgatóságán. A szak-szervezeti titkár, az üzemi párttitkár és a SZOT iskolai oktató is inkább a mozgalmakhoz kötődött. Hárman: egy megyei egyháziügyi titkár, egy vízgazdálkodási társulat igazgatója és jómagam tartoztunk azok közé, akik szegről-végről a közigazgatást képviselték

– *Hogyan alakult az oktatás rendje? Milyen tárgyakat oktatattak? A gyakorlati vagy az elméleti képzésre helyeződött-e a hangsúly?*

– Az oktatás heti rendszerben működött, a hétköznapokat Pesten töltöttük, hétvégeken jártunk haza. A nappali tagozaton három év volt a képzési idő, levelezőn pedig négy. Inkább elméleti jellegű volt. A filozófia, a hazai és a nemzetközi munkásmozgalom története, politikai gazdaságtan, a propagandamunka voltak a legfontosabb tárgyak.

– Naponta bejárt a közeli Szolnokra, és kapcsolatban volt a megye pedagógusaival. Hogyan merült fel ezek után a tanácselnöki munka és Jászberény?

– 1979 nyarán a Balatonnál voltunk, s hazajöve mondták a szomszédok, hogy nagyon kerestek. Talán másnap személyesen is jöttek a megyétől, és akkor került szóba a jászberényi tanácselnöki poszt. *(Ezen a ponton B. S. felesége is bekapcsolódott a beszélgetésbe – szerk. megjegyzés.)*

Búzás Sándorné: Egyik este kiálltunk az erkélyre, odafurakodott Laci fiunk, akkor volt első vagy második osztályos, és mondta, hogy úgy szeretek itt lenni,, itt lakni...Mi akkor már tudtunk, hogy a jászberényi ajánlatot nem szabad visszautasítani.

– Törökszentmiklóson nem lett volna hasonló lehetőség?

– Ott megvolt a stabil ember.

– Jászberénynek akkor milyen híre volt arrafelé?

Búzás Sándorné: – Nem volt rossz híre. Tudtam, hogy a második legnagyobb város a megyében.

– Jászberény összes általános és középiskolájának vezetőivel, továbbá jó néhány tanárral, szakfelügyelővel személyes kapcsolatban voltam. A továbbképzések révén a főiskolával is, hiszen rendre innen kértük az előadókat.

Búzás Sándorné: – Tudtam, hogy fejlettebb meg szebb város, mert azért megfordultunk itt néha.

– Futballistaként is többször jártam itt.

– Tehát pozitív tényezők is felmerültek a döntés során. Halott arról, hogy itt Gorjanc Ignác keze messzire elér? Nem tartott ettől?

Búzás Sándorné: – Még a fegyverneki pedagógusok is izgultak. Mi lesz Sanyival? – kérdezték. Megecs téged Gorjanc – mondták félve néhányan.

– Mi befolyásolta még a döntését?

– Ahogy említettem, már a kunszentmártoni felkérés elhárításakor is éreztették velem, nem veszik jó néven a visszautasítást. Valószínűleg nagyon rosszul jártam volna, ha újra nemet mondok. Magam is hallottam és gyözködtek is vele, hogy 1979 májusától októberig üres volt a tanácselnöki szék. Több helybelit is felkértek, de nem vállalták.

– Mindezt nyilván csak a beavatottak tudták, a szélesebb közvélemény arról értesült, hogy megint idevezényeltek valakit, egy „gyűttmentet”.

– A kezdetben tényleg tartottam ettől, de a várossal ismerkedve tapasztaltam, hogy többen is töltenek be komoly funkciókat olyanok, akik a megye másik feléből érkeztek. Akkoriban került ide az Aprítógépgyárba Fehérvári Rudolf, a Zagyvamenti Tsz-be Bolla János és a rendőrkapitány, Szalados József. Szinte „elárasztotta” a várost a Kunság, a különböző vezető beosztásba került személyek jó része nem jászberényi születésű volt.

– Hogyan telettek az első jászberényi napok? Milyen visszajelzéseket kapott?

– Először a pártbizottságon jártam. Utána pedig körbevittek a városban, első utam a Hűtőgépgyárba vezetett. Ott Gorjanc összehívta a vezérkart, és bemutattak. Megjegyzem, akkor találkoztam vele először. Ezt követően többször találkoztunk, én mindig felkészöntöttem a névnapján, amit ő viszonozott. Idővel nagyon jó munkatársi viszonyba kerültünk egymással.

– *Lehetett érezni azt, hogy Gorjanc megpróbál beleszólni a helyi irányításba? Vagy ez nem volt annyira nyílt?*

– Nem, de érdekelte őt, hogy mi történik a városban. Én viszonzásképpen rendszeresen tájékoztattam őt a város fontosabb ügyeiről. Alkalmanként bizonyos ügyek megoldásához a segítséget kértem, és ő azt sohasem utasította vissza. Úgy érezte, hogy ezért a városért neki tenni kell, és tett is.

– *Az első év kísérleti évnek tűnik, akkor még meggondolhatta volna magát. Mikor dönt el, hogy ön indul a választáson?*

– A kezdetekben tényleg a családom nélkül érkeztem, hét közben itt voltam, hét végén hazajártam Törökszentmiklósrá. Az 1980-as választások után, amikor megerősítettek tisztségemben, Jászberénybe költöztünk.

– *Hogyan és mi változott a tanácsházán, a testületekben? Új tisztségviselők is megjelentek.*

– A korábbi tanácselnök-helyettes, Szalóki László – aki hónapokig kettős funkciót látott el – távozott a testületből, ill. az apparátusból. Megüresedett posztjára Emel Józsefet, a Hűtőgépgyárból érkezett mérnököt választottuk meg. Ő igen jó szakember volt és felkészült helyettesemnek bizonyult. Az a szomorú, hogy nem sokáig.

– *A Hűtőgépgyárral, ill. Gorjannal más szálon, családi alapon is létezett egy kapcsolat.*

– Igen, hiszen közgazdász végzettségű felesége, az Aprítógépgyár főkönyvelője, tagja volt a Városi Tanácsnak és végrehajtó bizottságnak. Vele azonban főleg mint felkészült szakemberrel számolhattunk, aki hozzájárult ahhoz, hogy a bizottság megfelelően szervezze és készítse elő a tanács döntéseit.

– *Most csaknem három évtizede történtek felidézésére kérjük. Milyen ügyek megoldása okozta a legtöbb fejtörést a kezdetekben?*

– Amikor én megérkeztem, gyakran ott ült a szobám előtt valamelyik főorvos. Nem volt igazgatója a kórháznak, mert Figus I. Albert megbízatását nem hosszabbították meg. Lehetetlen állapot keletkezett, elmentek az orvosok, állandósult a civa-kodás.

– *Mi állt a viták középpontjában?*

– Figus számára a gasztroenterológiai osztály fejlesztése volt fontos, s ehhez szüksége volt az igazgatói funkcióra is. Mások ezzel szemben folyamatosan szót emeltek a kialakult helyzetből származó pénzügyi aránytalanságok miatt.

– *A kórház, ill. Figus helyzetének megoldását a Gorjannal kialakult sajtósági viszonya sem könnyítette meg.*

– A gasztroenterológiai osztály Japánból és máshonnan egyes beszerzett műszerei a Hűtőgépgyár leltárában szerepeltek. Egyáltalán nem mellesleg Figus szinte háziorvosa volt Gorjancnak. A kórház ügyének megoldásához miniszteri állásfoglalásra és véleményre volt szükségünk. Lejött Medve László egészségügyi miniszter, aki egyértelműen kifejtette, hogy a felkészült szakemberek, a fél országra kiterjedő pacientúra, a megfelelő műszerezettség ellenére sem támogatják a gasztroenterológia további hasonló szisztémájú működését. Úgy tervezték, hogy a megyeszékhelyeken szervezik meg ezt a szakellátást. Ezzel aztán lecsitulak a kedélyek, s nemsokára megtaláltuk az új igazgatót. A kezdetben szerettük volna felkérni Simon Lászlót, de neki Figussal annyira megromlott a viszonya, hogy valószínűleg ő nem vállalta volna el az igazgatást. Így került előtérbe a rendelőintézetből Soós Jusztna, akit Sas Balázs – a későbbi igazgatóhelyettes – támogatott. A pártbizottság is egyetértett azzal, hogy ő legyen a kórház vezetője, így megoldódott ez a hosszú ideje húzóódo probléma.

– *Egy nagy dolgot tehát sikerült megoldani. Egy tanácselnököt azonban kisebb ügyekkel is megkeresnek.*

Búzás Sándorné: – Emlékszem, egyszer én vettem fel a telefont. A vonal túlsó végéről valaki panaszolta, hogy náluk a második emeleten nincs víz. Próbáltam megnyugtatni, s elmondtam, hogy nálunk is ugyanaz a helyzet. Én is beáztattam a ruhát a kádban, s vártam a víz megérkezétre.

– *Hogyan alakultak a tanácselnök hétköznapjai. Milyen volt a munkarendje?*

– A hét a városi pártbizottságon tartott vezetői értekezlettel kezdődött. Ez egy viszonylag szűk körű megbeszélés volt, melyen az első titkár és a két másodtitkár, a rendőrkapitány és jómagam vettünk részt. Bevezetésül kölcsönösen tájékoztattuk egymást az előző héten történetekről, majd rátértünk az előttünk álló hét teendőire. Elmondtam, hogy kikkel tanácskoztam, mikor, kivel és miben állapodtam meg a város érdekében. Beszámoltam a fontosabb rendezvényekről, elmondtam, hogy mit tervezünk, és a megoldás módjaira is kitértem. Minderre a pártbizottságiak vagy a rendőrkapitány reagáltak, és hozzáfűzték a maguk véleményét.

Ezzel telt el a délelőtt, majd kora délután a tanácsházán következett a vezetői értekezlet, melyen a VB-titkár, az elnökhelyettes és az osztályvezetők is jelen voltak. Megbeszélésünkön elmondtam a párt vezetőinek álláspontját és véleményét, kiemelve azt, ami ebből ránk vonatkozott. Mindezek alapján kiosztottam a feladatokat az osztályvezetők számára.

– *Hogyan és miért változtatott a tanács apparátusban?*

– Amikor idejöttem, 1979-ben az apparátust megörököltem, s egy jó darabig, körülbelül 1981-ig nem változtattam. Ennek alapvető oka volt, hogy nem rendelkeztem kellő helyismerettel. Tehát szükségem volt azokra a dolgozókra, akik elegendő államiigazgatási és szakismerettel rendelkeztek. A másik ok az volt, hogy akkoriban működött az ún. káderhatásköri lista, melybe a tanács vezető beosztású munkatársai és az intézményvezetők tartoztak. Leváltásukhoz vagy cseréjükhez ki kellett kérni a

városi pártvezetés és a megyei szakigazgatási szervek véleményét. Hasonló rend házon belül is érvényesült: az osztályvezetők maguk választották meg munkatársaikat, de előzetesen egyeztetniük kellett velem, az elnökhelyetessel vagy a VB-titkárral. Később természetesen történtek változások a jelentkező új feladatok és szervezeti változások függvényében.

– *Hogyan működött a párhuzamos hatalom? Keletkeztek-e feszültségek vagy konfliktusok? A tíz év alatt három első titkár váltotta egymást, melyikükkel volt könnyebb együttműködni?*

– Több évtizedes tapasztalatom is segített abban, hogy elfogadjam az adott feltételeket, és éljek az abban rejlő lehetőségekkel. Talán Kovács Miklóssal lehetett legkönnyebben szót érteni, mert ő ismerte legjobban az államigazgatás fortélyait. Ő a tanácsnál helyettesem volt. Nem volt különösebb problémám Szabó Istvánnal sem. Vele természetes módon talán többször vitatkoztunk bizonyos kérdéseken. Néhány esetben nekem volt más elképzelésem, más álláspontom, mint az övé, de végülis különösebb, megoldhatatlan konfliktusok nem támadtak közöttünk. Szívós Antallal a kezdeti időszakban sikerült számos problémára megoldást találni.

– *A párt és tanácsi apparátus mellett a tanács tagjainak és különösen a Végrehajtó Bizottság tagjainak a véleményére és támogatására is számíthatott. Kikkel alakult ki szorosabb együttműködése?*

– A Városi Tanácsnak 71 tagja volt, s ez a testület általában évente 4 alkalommal ülésezett. Lényegesen gyakrabban – havonta – ültünk össze a 11 tagú VB-vel. A kezdetekben Andrási Bélával a Tanítóképző főigazgatójával jó kapcsolatban voltam, s úgy vetem észre, hogy az ő véleményét mások is respektálták. Gyakran kértem ki Székely Bandi bácsi véleményét is, úgyis mint a Hazafias Népfront elnökéét. Gorbancról már többször szóltam, de rendszeres kapcsolatot tartottam Fehérvári Rudolfal az Aprítógépgyár igazgatójával, akivel szinte egy időben jöttünk ide. A tsz-elnökökkel, sőt szinte valamennyi vállalat, intézmény és szövetkezet vezetésével sikerült személyes, jó kapcsolatot kiépíteni. Az ÁFÉSZ elnöke, Bartus Pál jó kereskedő vénájú ember volt, vele máig tartjuk a kapcsolatot. Nos, ilyen emberek véleményét igyekeztem kérni, és hozzájuk is igazodva alakítani a magam álláspontját. Talán nem volt ez rossz módszer, mert többnyire azért elfogadták.

Búzás Sándoré: – Mindmáig számon tartják egymást. Úgy érzem, ragaszkodnak hozzánk, nem fordultunk el egymástól.

– Persze, amíg tanácselnök voltam, addig természetes módon többször megkerestek. Van viszont olyan, aki azóta rám se néz. Ez tekinthető természetes, emberi gyengeségnek. Nem örvendetes, de tudomásul kell venni.

– *A város fejlődése számos tekintetben elmaradt a megye más részeitől. Szolonokon vagy a kunsági városokban már régóta gázzal fűtöttek, Jászberényben azonban mindez a rajzasztalokon maradt. Egy tanácselnök igazán akkor lehetett*

eredményes, ha sikerült az általa vezetett várost fejleszteni. Milyen lehetőségek voltak erre akkoriban?

– A dolog nem ment máról holnapra. A kiegyenlítettebb fejlesztés érdekében meg kellett győzni a megyei pénzügyi osztály vezetőjét, aki korábban kollégám volt Törökszentmiklóson, továbbá a pénzügyet felügyelő elnökhelyettes, Ulveczki Tibort, aki kenderesi volt. Nem számítottam kezdőnek a közigazgatásban, megyei tanács tag is voltam, így pontosan tudtam, hogy minden évben keletkezett pénzmaradvány a megyében, amit valahol nem tudtak felhasználni. Ilyenkor megyei tanács tagként nyújtottam be igényeket. Így tudtuk kórházi műszereket vásárolni, s ilyen keretből vettük meg a Hamza Múzeum épületét is. Azt is sikerült elérni, hogy felszámoltuk a Jászberényben szokásos délelőtti-délutáni oktatást. Mindezt tanteremfejlesztéssel sikerült megoldani. A Gyetvai Jánosban 7, a Székely Mihályban, a Bercsényiben és Pórtelken 2-2, a Lehel vezér Gimnáziumban 5, az Erősáramúiban Szakközépiskolában 4, a Szakmunkásképzőben 6 tanterem és tornatermek épültek. 1983-ban elkészült a tizenhat tantermes Bajcsy-Zsilinszky úti iskola.

Az előbb érintett vízellátási problémára is találtunk megoldást. Új kutakat fúrattunk, vízellátó kapacitásunk 1980-89-ig a négyeseresésre nőtt. A vezetőkes vízhálózatba kapcsolt lakások részesedése meghaladta a 90 százalékot. Elkészült a szennyvíztisztító, akkor nyomban el kellett kezdeni a csatornahálózat kiépítését. Működésem kezdetén a város úthálózatának 22 százaléka volt burkolt, s ez 1990-re 62 százalékra nőtt, újjáépült ill. felújításra került a város négy hídja. A tanács tagok segítségével meggyőztük az utcák lakóit és a lakóbizottságokat, hogy járuljanak hozzá a költségekhez és lesz útjuk. Felhívásunkra megmozdultak az emberek, kiásták az út tükreét, összeszedték a pénzt, megrendelték a zúzottkővet, a város pedig biztosította az úthengert és a bitumennel való lefedést.

– *Tanácselnöki működésének legnagyobb fejlesztése a vezetőkes gáz bevezetése volt. Felidézne ennek történetét.*

– Ennek elindításában kapóra jött egy 1981-ben született minisztertanácsi rendelet, amely az olajszármazékok helyett a gázenergia hasznosítását szorgalmazta és támogatta. Az előírás szerint a beruházást negyven százalékkal támogatta az állam, azzal a feltétellel, hogy hatvan százalék helyi erőforrást biztosítunk. A megyei tanács elvárása szerint a Hűtőgépgyárnak támogatnia kellett a kezdeményezésünket. A hivatalos pályázatot a TIGÁZ Szolnok megyei Igazgatósága készítette el, amelyben tájékozdásunk alapján leírtuk, hogy jelentős mennyiségű fűtőolajat és palackos gázt tudnánk megtakarítani. Pályázatunkban a Hűtőgépgyár is érdekelt volt, mert pakurával tüzelt. Gorjanc az Országgyűlés ipari bizottságának elnökeként is segítette tervünk megvalósulását. Neki, és Szabó István első titkárnak jó személyes kapcsolata volt Havasi Ferencsel az MSZMP gazdaságpolitikai titkárával, s így Jászberényt több oldalról támogatták az Országos Tervhivatalnál, ahol a végső döntést meghozták. Megjegyzem, hogy a beruházás megvalósítása érdekében először bocsátott

A gázcsap megnyitása

ki a város kötvényt, és hasonlóképpen első alkalommal vett fel világbanki kölcsönt.

– *Működése során sokféle kapcsolatot épített ki. Politikai szempontból is volt jelentősége annak, hogy e téren az egyházzal is rendszernek minősíthető együttműködés alakult ki.*

– Kezdetben ez amolyan reszortfeladat volt. A párt nem foglalkozhatott egyházügyekkel, a tanácsok számára viszont lehetőséget adott egyfajta párbeszéd folytatására. Farkas Mátyással – akiről később derült ki, hogy földiek vagyunk – minden februárban, Mátyás-napon találkoztunk a Föplébánián. Sőt, erre az eseményre nemcsak a Jászságban lévő egyházi vezetők, hanem Heves megyeiek is hivatalosak voltak. Legtöbbször egy ebéd keretében beszélgettünk saját és közös dolgainkról. Elmondtam, hogy mit szándékozunk tenni a városban, s egyben kértem támogatásukat a megvalósításhoz. Válaszképpen ők is elmondták a

maguk gondját-baját, a maguk elképzeléseit. Végeredményben, nem egy esetben pénzt tudtunk szerezni műemlék jellegű épületek felújításához vagy karbantartásához.

– *Kezdeményezőként lépett fel a nemzetközi, s különösen a testvérvárosi kapcsolatok alakításában.*

– 1989-ben kerestek meg bennünket Conselvéből. Ott, a környéken tanított Varga Imre irodalomtörténész, egykori gimnáziumi tanár Katalin nevű lánya. Tőle kaptunk egy levelet, miszerint a conselvei testületben felvetődött a testvérvárosi kapcsolatot létesítése. Válaszoltunk a levélre, s megírtuk, hogy szívesen látjuk őket. Az Aprító-gépgyár hétfégi házában helyeztük el őket, és a Jász Múzeumban találkoztunk. Olasz vendégeinknek bemutattuk a várost, Jászszentandrásra is elvittük őket. Ott a Medveczki László, a tsz elnöke a pincészetében fogadott bennünket. Vendégeink jól érezték magukat, meg is hívtak bennünket egy viszontlátogatásra. Két vagy három napot töltöttünk Conselvében. Szokatlannak és furcsának tűnt, hogy náluk több párt alkotta a helyi tanácsot. Bennünket a kommunista párt székházába hívtak

meg, ahova a többi párt képviselője is eljött, s részt vett a baráti beszélgetésen. Bemutattak nekünk egy szarvasmarhatelepet és egy borkombinátot. Az utóbbi helyen tudtuk meg, hogy a szőlő magját külön dolgozzák fel, abból olajat sajtolnak. Az így megtisztított törkölyből készült, grappát.

– *Kellett-e 1989-ben engedélyt kérni nyugati országgal történő kapcsolatfelvételhez? Volt e pártegyeztetés ebben az ügyben?*

– Engedélyre nem volt szükség. A pártbizottság és a megyei tanács felé természetesen jeleztük, hogy kaptunk egy ilyen ajánlatot. Akkor már nem volt ellenkezés ilyen kérdésekben.

– A két város közötti szerződést jóval később, a rendszerváltás után írták alá. Önt, mint egykori kezdeményezőt meghívták erre az eseményre?

– Nem. Olasz barátaim – akik azóta is megkeresnek – meg is kérdezték, hogy miért nem voltam ott a berényi delegációban.

– *Az utóbbi adalék már átvezet a rendszerváltáshoz. 1989 őszén jelképesen összeomlott, majd kiürült a „Fehér Ház”. Az ön tevékenysége – ahogy ezt az iméntiekben el is mondta – szorosan kötődött a pártbizottsághoz. Ami azonban akkor kialakult, az merőben más helyzetet teremtett.*

– Így igaz, hiszen nem egy párttal kellett egyeztetni a város előtt álló feladatokat, hanem az akkor már megalakult többi párttal is. Úgy kezdődött, hogy az alakuló pártok helyiséget kértek működésükhöz. Legtöbbjüket a Népfront székházban helyeztük el.

– *Az újonnan alakult pártok közül – beleértve az MSZP-ét is – megkereste-e valamelyik azzal, hogy induljon el színeikben polgármesternek?*

– Nem kaptam ilyen felkérést.

– *Mennyiben játszhatott szerepet ebben a nemrégiben avatott Lenin-szobor felállításában?*

– Lehet, hogy közrejátszott. Ezzel szemben az is tény, hogy egy korábbi tanácsi határozat keretében úgy döntöttünk, hogy öt évenként, tervciklusonként a városban új köztéri szobrot állítunk fel. A konkrét esetben a pártbizottság volt a kezdeményező. Jászfényzaruban élt egy fiatal szobrászművész, Zilahi Zoltán, s neki volt egy Lenin-szobra. El is mentünk hozzá, s meg is néztük a szobor gipszváltozatát. Kedvező volt a szobrász ajánlata, aki Jászberénynek ajándékozta a művet, s a városnak csak a bronzba öntés költségeit kellett fedezni.

– *Hogyan született meg a döntés és mibe került a szobor?*

– Az 1985. szeptember 15-i tanácsülés fogadta el a szobor felállításának tervét. Méltányos ára volt, mert csak 831 891 forintba került. Támogatást nyújtott a Művészeti Alap is, s végeredményben rajtuk keresztül kaptuk meg ajándékként. A ténnyel kapcsolatban – amit az Építőipari KTSZ végzett – költsége jelentkezett még további anyagi ráfordításként.

– *Vissza tudná idézni, hogy miként vélekedett a Lenin-szobor felállításáról a korábban már említett, hétfőként rendszeresen összeülő, vezetői kör?*

– Tulajdonképpen mindenki örült, hiszen egy megszokott póztól eltérő, emberi léptékű szobor került a városba.

– *A költségei szerények lehettek, de politikailag sokba került ez a szobor.*

– Amikor a többpártrendszer kialakult, felmerült, hogy el kell távolítani. Olyan jelzéseket is kaptam, hogy le fogják önteni festéssel. Erre intézkedtünk, faburkolattal fedettük le, de hamarosan az a hír járta, hogy ezt is szét akarják verni. Ekkor döntöttünk úgy, hogy bevitetjük a szobrot a múzeum udvarába. Akadt olyan telefonáló, aki ezt a döntést kifogásolta. Tehát megoszlottak a vélemények, a múzeumi rendezvényeken ma is sokan leülnek Lenin mellé.

– *1989-90-ben köztudottan felgyorsultak az események. Ez az Ön életében is komoly változást hozott, a több, mint egy évtizedes tanácselnöki működése befejeződött. Hogyan élte meg Ön ezt a fordulatot?*

– Több mindent mérlegre kellett tennem. 1985-86-tól lépten-nyomon éreztem, hogy a korábbi fejlesztési lehetőségek, a pénzügyi források kezdtek apadni. Egyre kevesebb dolgot tudtunk megvalósítani a városban, s ez semmiképpen sem hatott ösztönzően. A döntés másik része személyes jellegű, egyszerűen belefáradtam ebbe a tíz évbe, egyre nehezebben viseltem a mindennap jelentkező feszültségeket, az egészségem is megsínylette. Harmadik elemként úgy ítélt meg, hogy egy ilyen munkakörben tíz évet eltölteni elegendő. Kevésbé tud újítani az ember, kicsit sematikussá válhat az általa végzett munka. Végül az is közrejátszott, hogy szerettem volna még visszakerülni az eredeti szakmámba, az iskolába. Visszatekintve úgy látom és értékelem, hogy nekem itt az újonnan alakult pártok közül szinte eggyel sem volt konfliktusom.

A pórtelki iskolában megüresedett az igazgatói állás, s ez az adott helyzetben megfelelő megoldásnak tűnt számomra. Június 8-án kelt levelemben felmentésemet kértem a Megyei Tanács elnökétől, amit a Városi Tanács július 15-i ülése fogadott el, és a város fejlesztése érdekében végzett 10 éves munkámért Pro Urbe Jászberény kitüntetésben részesített.

– *A harmincezres város irányítása után nem volt szokatlan egy tanyai kis iskola vezetése?*

– Csaknem 5 évet töltöttem a pórtelki iskolában, ahol végeredményben jól éreztem magam. A szülőkkel és a tanulókkal összefogva megépítettük a kézilabda pálya beton alapját, amit utóbb az önkormányzat segítségével fedtek be.

– *A politizálásra, a közigazgatásban eltöltött vezetői tapasztalatának hasznosítására később sem nyílt lehetősége?*

– Dehogynem. Az első helyi önkormányzati választások előtt megkeresett Szabó Ferenc – aki nekem testnevelő tanárom volt a gimnáziumban –, hogy menjek haza, mert a kisgazdák engem jelölnének polgármesternek. Nem vállaltam, több okból. Ideszoktunk, a gyerekek Jászberényben nagyon jól érezték magukat, mi sem voltunk itt már idegenek. A következő választási ciklus előtt újra eljöttek, s megint nemet mondtam. Igaz, akkoriban voltam túl az első infarktuson.

Csomor Józsefné

A KÓRHÁZIGAZGATÓ

beszélgetés Jakus Zoltánnal

– *Főorvos úr, foglalkozunk a „gyökerekkel”, hol töltötte gyermekkorát?*

– 1943. július 9-én születtem Budapesten. A front közeledtével anyám visszaköltözött Jászfényszaruba – apám katona volt –, mert mindkét szülőm családja itt élt. Az általános iskolát e helyen végeztem. Szerettem ide járni, mert a tanulás mellett hódolhattam kedvenc időtöltésemnek, a focinak és az atlétikának. Egyedüli gyerekként anyám sokat nyüstölt, még középiskolás koromban is, hogy készen van-e a leckém, teljesítettem-e minden feladatomat? Ő a háztartásban, apám pedig a hentes és mészáros szakmában dolgozott. Az 1950-es évekig saját boltjában tevékenykedett, de utána vissza kellett adni az ipart. Nyugodt éveknek nem mondható ez az időszak, mert a „feketevágást” nagyon komolyan büntették, még a látszatát is kerülni kellett.

A forradalom után, 1957-ben újra saját üzletében dolgozott. Hamarosan azonban ismét válaszüt elé állították: vagy beadja az ipart, vagy belép az ÁFÉSZ-ba. Úgy döntött: „kilép a buliból”. Ezek az idők is nehezek voltak, mert kísérleteket könnyebben lehetett vágni ugyan, de az Argentínából és más országokból behozott fagyasztott marhahúsokat kötelezően át kellett venni. Ez a tény is gondot okozott, mert nem rendelkezünk olyan hűtőkapacitással, mint ma.

– *Hol végezte el a középiskolát?*

– 1957-ben a Lehel Vezér Gimnázium tanulója lettem, osztályfőnököm Kispál Emma, majd Halmai György volt. Nagyon élveztük a gimnáziumi életet, néhány csínyet elkövtünk a kollégiumban is, amelynek lakója lettem.

– *Említene közülük legalább egyet.*

– Feladatul kaptuk, hogy a kollégium épületétől az iskoláig sorban kell menni. Mi elég korán elindultunk, de egyesével, nem párban, ahogyan ez természetes. Ennek következtében a sor eleje a nagytemplomnál járt, az utolsó diák meg akkor lépett ki a kollégium kapuján. A gimnáziummal szemben volt a park, előtte alacsony kerítéssel. Mivel korábban érkeztünk a kellesténél, ráültünk a kerítésre, vártuk hogy beengedjenek az épületbe. Addig jól elszórakoztattuk egymást, ment az ugratás.

– *Belegondolva a mai diákcsínyekbe, igazán rendesek lehetnek. Hogyan értékeli akkori osztályát?*